

NOTES SOBRE ELS VILASCLAR, *PICAPEDRES*

MARIA BARCELO CRESPI

A més de la figura de Guillem Sagrera i altres membres de la mateixa nissaga, al llarg del segle XV també ressonen diversos noms de mestres d'obres o picapedrers mallorquins entre els quals ocupen un lloc ben destacat Guillem i Cristòfol Vilasclar¹. A l'igual que els Sagrera, amb qui mantenien estreta relació tant personal com professional, la família Vilasclar era oriunda de la vila de Felanitx, una branca de la qual s'instal·là a la ciutat de Mallorca probablement cap els anys quaranta del Quatre-cents.

La majoria dels integrants de la família Vilasclar es dedicaren a la noble tasca de treballar la pedra. Son coneguts com a picapedrers els noms de Guillem, Cristòfol, Joan, Bartomeu, Marc, Antoni, Pere i Macià. Un mestre d'obres d'aquella època tant podia afrontar la construcció de la Llotja com aixecar un pont com simplement dur a terme petits adobs en el castell reial. Així, els Vilasclar intervingueren en gran part de les obres públiques o privades realitzades de nou o adobades entre 1440 i 1470 sobretot les quals, a grans trets i en resum, són les següents:

Guillem Vilasclar

Sens dubte fou un dels més reconeguts *picapedres* del segle XV. Quan Guillem Sagrera se n'anà a Nàpols cridat pel rei Alfons el Magnànim per tal de treballar en les obres del Castel Nuovo d'aquella ciutat italiana, es

¹ Com a resultat d'una lectura incorrecta des del punt de vista paleogràfic, als Vilasclar també se'ls ha anomenat Vilasolar. Així apareixen, per exemple, a:

FRAU, A.: *La lonja de Palma*. A "B.S.A.L." I (1885) n° 14, Pg. 3, i "B.S.A.L." II (1886) n° 25, pp. 3-4.

PIFERRER, Pablo y QUADRADO, José M.: *Islas Baleares. Recuerdos y Bellezas de España. Mallorca*. Palma, 1969. Pg. 39.

Val a dir que també a la documentació apareix la grafia Vilesclar.

plantejà un problema a l'hora de continuar la construcció de la Llotja dels mercaders de la ciutat de Mallorca. Va ser llavors quan Guillem Vilasclar, a més de deixeble del gran mestre Sagraera, esdevendria continuador de la seva obra.

Per ara, es coneixen poques dades personals de Guillem Vilasclar. Així i tot és sabut que el 1443 i també el 1479 era sobreposat de l'ofici dels picapedrers² i que el 1464, al menys, participava en el General Consell com a representant del gremi de picapedrers per l'estament dels menestrals. El dissabte 22 de febrer de 1477, davant el notari Francesc de Milia, anomenava procurador seu a Nicolau Perpinyà de Valldemossa.³ El dia 9 de març de 1482, Guillem Vilasclar, major de dies, feia donació al seu fill Guillem Vilasclar menor de dies i també picapedrer, d'una casa situada en la ciutat de Mallorca, a la parròquia de Santa Eulàlia *in vico nominato de mossèn Catlar*, casa que estava sota alou del Bisbe; en aquest document s'anomena una tal Pereta que sembla ser la segona dona de Guillem Vilasclar *senior*⁴. A finals d'aquest mateix any 1482, concretament el dia 21 de desembre, el rei notificava al governador de Mallorca que Guillem Vilasclar era persona hàbil i suficient no sols com a picapedrer sinó més encara en treballar el guix; per això podria obrar-lo tant a la Ciutat com en tot el Regne, encara que no hagués estat els quatre anys reglamentaris sota la direcció d'un mestre guixer mentre contribuís en les despeses de la confraria dels guixers⁵. El dia 15 de febrer de 1497 de bell nou anomenava procurador, en aquest cas el notari Cristòfol Mir, perquè menàs les seves causes i li assignà salari de 4 lliures anuals⁶. Del dia 5 de maig de 1506 consta el reconeixement d'un deute a Joan Andreu, doctor en lleis, referent a 12 lliures i 16 sous per raó de la compra d'una quarta part d'un bergantí, deute que prometia pagar en el termini de quatre mesos⁷.

² ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Cronicó felanitxer V. Apèndix 2. S. XIII-XVI*. Felanitx, 1989. pg. 8. També el volum del mateix títol publicat el 1986, pg. 73.

³ A.R.M., Prot. M-250, f. 9r.

⁴ A.R.M., Prot. A-104, ff. 37v-38r.

En un altre document recollit en un protocol del notari Joan Samella de 1492, Guillem Vilasclar donava a Joan Serra una casa en la parròquia de Santa Eulàlia que per una part confrontava amb el monestir de Santa Clara. A.R.M., Prot. C-232, f. 39r.

⁵ ROSSELLÓ VAQUER, R.: Op. cit. Ed. 1986. pg. 22.

⁶ *Ibidem*. pg. 74. Potser entre les causes hi figuràs alguna querella derivada de quan el 1493 Guillem Vilasclar fou ferit per un tal Bernat Caldentei. Vegi's del mateix autor *Cronicó felanitxer* corresponent al 1984, pg. 202.

⁷ *Ibidem*. pg.74. Cal advertir que en aquesta data Guillem Vilasclar tendria una edat molt avançada i que davant la imprecisió de la documentació tal volta es refereixi al seu fill també anomenat Guillem.

La documentació esmenta un tal Guillem Vilasclar, prevere, beneficiat a la Seu, fill de Guillem. Aquest prevere el 22 de juny de 1509 anomenava com a procurador seu al també prevere Joan Miquel. A.R.M., Prot. M-597, f.40v. El que no queda clar és si es refereix al mateix que de vegades es cita com a Guillem Vilasclar *minor dierum*. Per

Entre les seves intervencions com a picapedrer cal destacar-ne les següents:

Després d'una encesa polèmica suscitada entre el Col·legi de la Mercaderia i Guillem Sagrera, el dia 13 d'agost de 1446 Guillem Vilasclar juntament amb Miquel Sagrera signaven el contracte de continuació de les obres de la llotja i que ratificaren en un altre datat el 19 de març de 1451⁸.

El 23 d'agost de 1454 el mestre Vilasclar d'una part i els jurats de la Universitat de la Ciutat i Regne de Mallorca de l'altra part, procedien a la signatura d'un conveni que contemplava els capítols pels quals es comprometien *en fer la obra del moll e del peu de Sancta Caterina*. Quant a la primera part havia d'adobar i reparar *hun tros qui és en lo cap del moll so és en la segona ascala comensant a la torra on se atroba hun gran forat o cova manjada de la mar*. S'indicava que havia d'emprar graons de 7 o 8 palms de llargària de pedra de Rafalbeig i 2 palms d'amplària i 1'5 d'altària. La part interior s'havia d'omplir de bon reble i argamassa juntament amb pertrets els quals si *en la Riera o vora de mar se'n troben per reblar que de aquells se pusque plenir*. Per altra banda encara havia de reparar, amb graons de les mateixes característiques que els anteriors, tres trats romputs davant la capella on acostumaven descarregar els llauts provinents de València. Pel que fa al segon punt s'indicava que la seva intervenció havia de ser *en el peu de Sancta Catherina qui és fora lo portal de Sancta Catherina* on es trobaven dos forats, un en la cantonada *la via de Sancta Catherina* i l'altre en el terç del dit peu *la via de Ciutat*. Els materials serien semblants als emprats en el moll. Per aquest treball els jurats prometien pagar-li 150 lliures dels béns de la Universitat, quantitat que s'entregaria en tres terminis: 50 lliures de present, altres 50 lliures a la meitat de l'obra i les 50 restants en acabar-la. Dia 11 de juliol de l'any següent es donava per conclosa⁹.

exemple, aquest el dia 3 de març de 1505 reconeixia deure a Andreu Ferrandell i a Gabriel Mesquida de Felanitx la quantitat de 60 lliures. A.R.M., Prot. M-594, f. 26v. També el 30 d'agost de 1503 actuava com a procurador de Silvestre Gayà de Felanitx. A.R.M., Prot. M-592, f.87. El 1513 actuava com a testimoni en un acte de donació. Prot. M-600, f. 160 i 161v. A més, segons Jaime de Oleza, hi ha una altra prova que demostra que el mestre picapedrer ja era mort arribant el Cinc-Cents. A la capella de Sant Pere, Sant Onofre, Sant Jeroni i Sant Antoni de Viana del convent de Sant Francesc hi havia una inscripció amb les següents paraules: "Sepultura del honrat Guillem Villascras e dels seus: 1500"

OLEZA Y DE ESPAÑA, Jaime de: *Llibre de Antiguatats de la Iglesia del Real Convent de Sant Francesc de la Ciutat de Mallorca*. "BSAL". 22 (1928-1929). pg. 9.

No obstant, a la inscripció no apareix tal data.

⁸ Vegi's ALOMAR, Gabriel: *Guillem Sagrera y la arquitectura gòtica del siglo XV*. Barcelona, 1970. També el "B.S.A.L." I n° 14 (1885), pg. 4.

⁹ A.R.M., E.U. 10, f. 48r.

Aquest document ha estat transcrit per Antoni Pons en el "B.S.A.L." 26 (1962), pg. 211. Ha estat citat, entre altres, per:

Guillem Vilasclar el 24 de març de 1458 subscrivia amb els jurats un acord encaminat a refer els ponts de la porta del Sitjar i de la porta de Santa Fe. El mestre es comprometia a *totes ses despeses axí de ses mans com de pertret en tornar e radifficar la volta del pont de la porta del Citgar en la forma e manera que solie star e aquell empedrar*. Els jurats li oferien com a contrapartida, primerament, tot el llenyam de fusta que hi havia en el pont al mateix temps que la pedra existent en el dit portal del Sitjar tant a la part interior com exterior. Pel que respecta a la porta de Santa Fe es subratllava que el mestre havia de bestreure totes les despeses tant de feina com de material i a canvi els jurats aportarien *la pedra qui és en lo portal dels asseunadors e los dos pilars qui tenen lo guindar del portal de Sancta Fe, so és, fins en aguals dels marlets*. Una vegada acabada l'obra li pagarien 30 lliures, la qual cosa va tenir lloc dos mesos després¹⁰.

Al llarg de 1460 Guillem Vilasclar intervingué al menys en dues obres de reparació, altra vegada en el moll i en la porta de Santa Catalina. La documentació coetània es fa ressò, de manera reiterada, de la necessitat d'adobar aquesta porta. El dia 11 de juny, els jurats tornaven acordar un altre contracte que venia motivat perquè la *turris et murus sive lo peu portalis vulgariter nuncupati de Sancta Catharina indigeret maxima reparacione*. Aquesta obra suposaria: a) col·locar en les cantonades de la bestorre que estaven espenyades *dues dotzenes de gresons qui haien vuyt palms de lonch e dos palms de ampla e hun palm e mig de alt, tot palm de Montpellier e los dits gresons sien de pedra de Raffalbeyt fort de les plasses relexades de la illa*. b) reparar tres forats en el mur de l'empit, perquè les pedres havien sortides, amb 6 graons de la mateixa qualitat i mesura de pedra que la indicada abans. El preu acordat era de 20 lliures, a pagar en dos terminis¹¹. Pel que fa a les obres del moll els capítols s'acordaren el dia 5 de desembre amb l'objectiu de *fer e reparar de nou hun trast dirruhít lo qual és en lo mig del moll havent de larch vuyt canes poch més o menys a la part del descarragador*¹². Aquests capítols contemplaven els següents punts:

– col·locar roques o pedres en el trast derruït, meses en linyada en manera que s'hi pogués paredar i així l'obra tendria fermetat.

– posar quatre filades de gresons o les que faltassin fins igualar el sol del moll.

ALOMAR, Gabriel: Op. cit. pg. 234.

SEVILLANO COLOM, Francisco y POU MUNTANER, Juan: *Historia del puerto de Palma de Mallorca*. Palma, 1976. Pg. 388.

BARCELÓ CRESPI, Maria: *Adobs en la murada de la Ciutat de Mallorca (1450)*. A "B.S.A.L." 45 (1989). pg. 157.

¹⁰ A.R.M., E.U. 11, f. 74r.

¹¹ A.R.M., E.U. 12, f. 12v.

¹² A.R.M., E.U. 12, ff. 29r-29v.

– els gresons havien de tenir 7 palms de llargària, 2 d'amplària i 1'5 d'altària. Havien d'estar ben acanalats i abeurats de grana amb calç. Al darrera, tot allò derruït s'havia de reblir de bon morter fins abastar la cara del moll.

– la pedra dels grasons havia de ser de pedreny de Rafalbeig empero que *no sia tellat al xepar o sia de la plassa relexada d'en Noguera o de la Cala Sperdenya o de la cova de Na Moreya* o d'altra que fos conegut esser bo.

– tot l'indicat anteriorment calia supervisar-ho un bon mestre o aquelles persones elegides pels jurats al respecte.

– Guillem Vilasclar es comprometia a acabar l'obra a finals del proper mes de gener, salv just impediment, i sota pena de 100 lliures si no complia aplicadores la meitat al fisc reial i l'altra meitat a la Universitat.

– els jurats en nom de la Universitat quedaven obligats a entregar al mestre la quantitat de 150 lliures.

L'any 1459 Guillem Vilasclar va prendre part en la reparació d'un altre indret, en aquest cas es tractava de *la obra fahedora en los archs qui aporten la aygua de la sèquia de la Ciutat a la porta del Sitjar*. Es a dir, eren els anomenats arcs dels tints que ara s'havien enderrocat. La carta capitulada –i així s'indica– entre els jurats i el mestre picapedrer data del dia 11 d'abril i contemplava sis punts¹³:

– per fer els fonaments dels peus dels arcs hauria d'escurar els dits fonaments fins el ferm i els havia d'aixecar amb pedra de galga i bona argamassa.

– distribuir sis arcades o anells de bona pedra de Rafalbeig entre els arcs vells que van del pont al portal, que és dins la Parellada, i els arcs nous. A més calia col·locar canals de la mateixa pedra i de gruixa semblant a la ja existent sobre les arcades i un *ebanxament* de trespol a la síquia.

– els jurats aportarien tot els pertrets de pedra i canals. Per altra banda, el mestre no estaria obligat a cloure les tàpies caigudes dels anells que hauria de fer.

– el mestre havia de *exequar* la vora de les canals de la raconada amb coneixença del siquier les quals estaven entre l'aigua de la síquia en el cap dels arcs, dins el camp de la Parellada.

– els jurats li pagarien 140 lliures en tres terminis: 1/3 al principi de l'obra, 1/3 a la meitat i l'altre terç una vegada acabada, rebuda i acceptada la dita obra.

¹³ A.R.M., E.U. 11, f. 124. Document transcrit i publicat per Antoni Pons en el "B.S.A.L." 31 (1962). Pp. 317-318. El dia 9 de gener de 1459 a la sessió del Gran i General Consell es proposava redreçar les arcades dels tints que havien caigudes. S'indicava que era molt necessari perquè l'aigua arribàs no sols als tints sinó també a la *vila d'avall*. A.R.M., A.G.C. 7, f. 96r.

– el mestre estava obligat a començar l'obra dins deu dies, continuar-la i acabar-la en el mes d'agost primer vinent.

Una altra intervenció destacada de Guillem Vilasclar va ser la practicada en les obres de restauració del pont d'Inca. Es molt probable que gran part dels ponts mallorquins existents en el segle XV tenguessin un origen bastant anterior que podria situar-se, fins i tot, a l'època musulmana. La documentació reflexa sovint el mal estat de conservació i deteriorament dels ponts a l'igual del que registrava la murada i les portes, el moll, la síquia de l'aigua, les drassanes i tants altres indrets¹⁴

A la sessió del Gran i General Consell celebrada el dia 16 de març de 1463, Pere Massip, clavari i síndic de la Part Forana, exposava el següent: era de tots conegut que el pont del camí d'Inca des de feia temps estava derruït la qual cosa *és gran dan dels caminans, anants e vinents a la Ciutat* especialment en temps de pluges quan el torrent Gros corria. Els vianants no podien passar sense gran perill de les seves persones i de les seves bèsties i ja s'havia anegat algú per manca del pont. El síndic demanava que el Consell acordàs la construcció del dit pont sense més retard i insistia en què el cost de l'obra s'acumulàs al *tall* que ben aviat s'imposaria o en tot cas que s'assignàs part de la quantitat ja acordada per als adobs de les murades i provisió d'armes de la vila d'Alcúdia.

La majoria dels assistents a la reunió, és a dir els consellers de la Ciutat exceptuant Jaume Mercer, opinaren que de moment la reconstrucció del pont no podia dur-se a terme perquè no era convenient incrementar el montant del *tall*. Els mallorquins estaven sobradament ofegats des del punt de vista fiscal i no procedia restar diners dels assignats per a la defensa d'Alcúdia. No obstant tots els consellers forans, amb l'excepció de Miquel Ferrer d'Alcúdia, juntament amb Jaume Mercer, apuntaren que aquest pont era ben necessari i que *se deu fer de present e que per res no.s deu dilatar*¹⁵. Una vegada més s'evidenciaven les discrepàncies i enfrontament entre els interessos de la Ciutat i els de la Part Forana.

Transcorregueren gairebé dos anys sense arribar solució al problema. El dimecres dia 23 de gener de 1465, a la sessió del Gran i General Consell de bell nou els representants forans exposaven la gran necessitat que *és en dar orde e manera que lo pont d'Inca sia fet, com sia gran perill en tems d'ayguas e lo dit torrent corra que los caminants e bèstias passen l'aygua sens pont de què alguns homes e bèstias hi son ja negats e que per res no.s deu differir que lo dit pont sia fet*. El Consell va reme-

¹⁴ BARCELO CRESPI, Maria: "Per lo pont d'Inca novament fahedor". *Ruïna y reconstrucción de un puente mallorquín (1465)*. Comunicació presentada en el Col.loqui sobre "Camino y comunicaciones terrestres en el mundo ibérico: impuestos de tránsito y comercio interior e intrapeninsular" celebrat a Torremolinos, 26-27 de març de 1993. En premsa.

¹⁵ A.R.M., A.G.C. 9, ff. 5v-6r.

tre el tema als jurats i síndics forans per a que procedissin al respecte indicant a la vegada que encaminassin les obres i que el pont *sia fet al pus prest que fer se puxa*¹⁶.

El dimecres dia 6 de març de 1465 es concertava un acord que signaren d'una part Rodrigo Santmartí, Antoni Duran, Andreu Net, Gabriel Martí i Lluç Domènec, jurats de la Ciutat i Regne de Mallorca, conjuntament amb els síndics forans Jaume Salom i Arnau Sbert, i d'altra part el mestre picapedrer Guillem Vilasclar. En aquest contracte es detallaven els *Capítols* pels que s'hauria de regir la nova *fàbrica e factura del pont d'Inca qui.s ha a fer e obrar en la forma e manera deius scritas*.

S'havia oferit la construcció del pont a diferents picapedrers indicant-los que per a la realització d'aquell se'ls entregarien tots els pertrets o materials del pont antic que es trobaven enderrocats en el llit del torrent. Però l'únic que es brindà a aixecar-lo per menys preu fou Guillem Vilasclar, *mestre de la lotge*, que com s'ha comprovat intervenia en gran part de les obres públiques i que per mediació del lloctinent general acceptà la feina per la quantitat de 510 lliures¹⁷.

Els capítols pels quals Guillem Vilasclar es comprometia a la recuperació del pont del camí d'Inca, situat concretament en el denominat rafal de n'Ametller, constaven de divuit punts i contemplaven les dimensions, estructura i forma, els materials a emprar, la duració de l'obra i el preu¹⁸. Les dues parts contractants acceptaven el compliment dels capítols davant Gabriel Abeyar, notari i escrivà de la Universitat.

Cristòfol Vilasclar

N'obren poques dades de caràcter personal a l'igual que per als altres membres de la mateixa família. Era germà de Guillem i pare de un tal Bernat que rebé la tonsura el 16 de juny de 1470¹⁹. També tenia una filla, Simona, que el 1466 es casà amb el paraire Antoni Llabrés i que aportà al seu matrimoni una dot que arribà a la quantitat de 100 lliures²⁰. Vivia a la illeta de Francesc Fàbregues, a la parroquia de Santa Eulàlia. Durant algun temps exercí el càrrec de mestre picapedrer de les obres reials de la ciutat de Mallorca per la qual cosa cobrava 6 lliures a l'any. Aquest càrrec el dia 1 d'agost de 1481 l'ostentava Martí Creix, que el succeí després de mort, tot i que el reclamava Jaume Sagrera²¹. Pro-

¹⁶ A.R.M., A.G.C. 9, f. 70v.

¹⁷ A.R.M., E.U. 13, f. 59r.

¹⁸ A.R.M., E.U. 12, ff. 124v-126r.

¹⁹ ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Cronico felanitxer*. XV. Felanitx, 1975. Pg. 147.

També va rebre la tonsura Guillem, fill de Guillem Vilasclar, el 4 de juliol de 1453.

²⁰ LLOMPART, Gabriel: *Sagrèriana minora*. A "B.S.A.L." 39 (1983). Pg. 422.

²¹ ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Cronico felanitxer. Apèndix. S. XIII-XVI*. Felanitx, 1986.

bablement ja havia mort el 1478 perquè a la talla de la Ciutat d'aquest any figura com a cap de casa la seva dona sense indicar-ne el nom.

Cristòfol Vilasclar mantenia una estreta relació amb les gents i els ambients d'extracció de pedra. A la dècada dels anys cinquanta, juntament amb Antoni Sagrera, es dedicà a tallar pedra a Cala Sa Nau (Felanitx) destinada a les obres del castell nou de Nàpols, pedra que el 3 de novembre de 1450, per exemple, es pagava a 30 lliures la barcada²². El dia 10 de maig de 1469 reconeixia que el mercader Joan Bartomeu li havia pagat 320 lliures corresponents al preu de 135 peces de pedra, en aquesta ocasió de Santanyí, per a les necessitats del rei a Nàpols²³.

A més de les pedreres ubicades a les costes meridionals de Mallorca, cal esmentar les de Rafalbeig (Calvià) d'on procedia gran part de la pedra emprada en les obres públiques que relacionam en el present treball. Aquestes pedreres s'explotaven ja en el segle XIV i proporcionaren abundant material per a la construcció de molts edificis gòtics de la Ciutat. Igualment registraven importància les pedreres del Coll d'En Rebassa o les situades en la zona del Cap Blanc. El propi Cristòfol Vilasclar, segons consta en el seu inventari realitzat davant el notari Miquel Abeyar el dia 22 d'agost de 1475, posseïa unes pedreres en el Cap Blanc amb una casa, unes altres pedreres en la marina de Felanitx amb casa i encara una altra casa a Rafalbeig²⁴.

Ja el 1439, concretament el dia 5 de novembre, signava un contracte amb els defenedors de la mercaderia pel qual es comprometia a entregar, abans de la propera festa de Pasqua, la pedra necessària per a que Guillem Sagrera pogués fer el trespol de la Llonja, pedra que provendria de Morneta (Binissalem). El 13 de febrer de l'any següent, una vegada complit aquest comès, reconeixia haver rebut 15 lliures pel valor de la pedra entregada²⁵.

Del 17 d'abril de 1465 data l'acord contret entre els jurats i Cristòfol Vilasclar relatiu a certa pedra que el dit mestre havia d'entregar per a la construcció de la capella del Sant Angel a la Seu. La càrrega consistí en: 22 dotzenes de mitjans de *payiment* de Felanitx, a raó de 30 sous la dotzena; 1 pedra d'una peça per l'altar de la capella, de llargària 10 palms de Montpeller i 5 palms d'amplària, i 5 pilars de la mateixa pedra i de 3 palms de llargària pel preu total de 11 lliures; 13 pedres d'ampla de llit de rodona i galgada de llarg i 1 palm de Montpeller de gruix per

²² ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Cronicó felanitxer*. XV. Felanitx, 1975. Pp. 103, 105, 106, 110, 113, 117.

ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Notícies i documents per a la història de Felanitx (Miscel.lània)*. Felanitx, 1972. pg. 49-50.

²³ ROSSELLÓ VAQUER, Ramon: *Cronicó felanitxer*. Apendix. S. XIII-XVI. Pg. 69.

²⁴ A.R.M., Prot. A-76, ff. 301-302. Document transcrit i publicat per Llompert, Gabriel: Op. cit. Pp. 425-428.

²⁵ FRAU, A.: Op. cit.

la cadena de fora i el front de la capella i cada pedra va per tres mitjans; 13 pedres de galgada de llarg i llit de pedra d'ample i 1 palm de Montpeller de gruixa per la cadena davant l'altar i cada una d'aquestes pedres va per 2 mitjans. El mestre prometia lliurar tota la pedra abans de la festa de Cinquagesma propvenint i posada en el moll de la Ciutat. Els jurats havien de posar la barca per al seu transport però el nòlit corresponia al mestre. A més, els jurats comprometien com a garantia de l'acord els béns de la Universitat i Cristòfol Vilasclar els seus propis²⁶.

Quant a la seva actuació com a mestre picapedrer cal esmentar, al menys, que cap a mitjan segle construï un pont a Sóller pel qual cobrà 60 lliures²⁷ i que el 27 d'abril de 1470, juntament amb Joan Vilasclar i Simó Xaveri, signava un contracte d'obres en el palau episcopal²⁸. Sembla que també intervingué en la edificació de les esglésies parroquials de Manacor, Montuïri i probablement en la de La Sang, a la ciutat de Mallorca²⁹.

S'ha de destacar la seva participació, coneguda sobretot a través dels pagaments efectuats pel procurador reial, tant en el castell de Bellver com en el castell reial de la Ciutat, tot i que en la majoria dels casos es tractava només d'obres de manteniment. Vet ací alguns casos:

Castell de Bellver

– El 20 de març de 1459 rebia 9 lliures per les obres efectuades i que consistiren en recórrer i adobar alguns merlets i empits que havien caigut de la torre de la reina, pederar el coll de la cisterna, adobar una xemeneia així com recórrer una paret de la càrrec reial³⁰.

– El 17 de juliol de 1462 eren 5 lliures, 19 sous i 2 diners la quantitat que cobrava i eren per haver adobat els forns que per estar en gran part derruïts no s'hi podia coure pa³¹.

Castell reial

– La important quantitat de 126 lliures, 15 sous i 5 diners que rebia el 28 d'agost de 1466 eren per haver duit a terme un peu de pedra a la murada del castell junt a l'escala per on davallen a la barbacana en direcció a l'hort del castell la qual amenaçava ruïna per estar tota

²⁶ A.R.M. E.U. 12, f. 127.

²⁷ LLOMPART, Gabriel: *Sagreriana...* Pg. 422

²⁸ "B.S.A.L." 16 (1916). Pg. 231-232.

²⁹ LLOMPART, Gabriel: *Sagreriana ...* Pg. 413.

De l'església de La Sang, també anomenada de l'Hospital, el 5 de desembre de 1487, es comentava que per manca d'almoines les obres no es continuaven. A.R.M., E.U. 18. f. 224v. Anys després, el 3 de setembre de 1490, s'insistia en la importància de la continuació d'aquestes obres que encara romanien paralitzades. A.R.M., A.G.C. 14, ff. 10v-11r.

³⁰ A.R.M., R.P. 3.557, f. 49v.

³¹ A.R.M., R.P. 3.567, f. 49r.

menjada e descarnada i al mateix temps fer un peu de pedra baix d'aquesta escala; un altre peu de pedra a la cantonada d'una torre prop de la dita escala; reparar i forrar de bona pedra la murada després de la dita torre; començar de nou un altre peu en una altra torre cega de la murada, *com fos tota crivellada*; col·locar tres bancs de fusta, dos llargs i un petit, a la sala del pati del castell on tenia l'audiència el lloctinent³².

– El dia 6 de març de 1467 percebia 46 lliures, 3 sous i 10 diners per posar un peu de pedra en una torre d'argamassa que hi havia en el mur del castell devora la barbacana prop de la torre que estava junt a la costa de n'Adarró; reparar el mur de la dita barbacana amb bona pedra; reparar els merlets del mur perquè tots estaven enderrocats; adobar el passatge per on es davallava a la porta falsa del castell *que ix a mar*³³.

– Dia 26 del mateix mes cobrava 15 lliures, 11 sous i 6 diners per les despeses que havia bestretes per fer de nou un peu a la murada del castell, davant el fossar de la Seu³⁴. I encara per més treballs en aquest indret tornaria cobrar 64 lliures i 1 sou el dia 8 d'agost³⁵. A finals d'any, el 10 de desembre, li pagaven 8 lliures, 10 sous i 4 diners per haver col·locat dos peus de pedra de Rafalbeig en una paret d'una casa anomenada del molí en el recinte del castell reial; un altre peu en una paret prop de la cuina dita del governador i fer de nou els fogons de la mateixa³⁶.

– El 23 de desembre de 1468 el procurador reial li entregava 41 lliures i 14 sous per refer les columnes i pilars de les parets del prat del castell les quals havien estat enderrocades pel gran vent registrat en els dies passats; posar tres capitells dobles de pedra de marès en tres bigues de la cuina de l'estatge de l'assessor del governador que també amenaçaven ruïna; fer un peu de pedra en la murada prop del forn que mira a l'hort del rei; adobar el fumeral de la cambra de paraments del lloctinent que havia caigut; fer un peu a l'escala per on es davalla a la porta falsa que surt a la mar³⁷.

– El 4 de desembre de 1471 per adobar el forn i el seu *alar* i forrar-ne la paret de bona pedra, cobrava 6 lliures, 10 sous i 6 diners³⁸.

– La quantitat de 22 lliures percebia en data 10 de setembre de 1472 per *ambossar* part de les parets de la casa dita dels sastres i posar-hi bones pedres; posar certes pedres en una branca del portal gran del prat del castell; adobar el trespol d'una casa de l'estatge de l'assessor del governador; posar pedres grans en una paret que es tenia amb la cuina del governador³⁹.

³² A.R.M., R.P. 3.575, f. 50r i 3.576 ff. 50r-50v.

³³ A.R.M., R.P. 3.575, f. 50v.

³⁴ A.R.M., R.P. 3.576, f. 51r.

³⁵ A.R.M., R.P. 3.577, f. 51r i R.P. 3.578, f. 51r.

³⁶ A.R.M., R.P. 3.578, f. 51v i 3.577, ff. 51v-52r.

³⁷ A.R.M., R.P. 3.579, f. 49v i 3.580, f. 49v.

³⁸ A.R.M., R.P. 3.585, ff. 47r-47v.

³⁹ A.R.M., R.P. 3.587, f. 50r.

Normalment, Cristòfol Vilasclar avançava els diners que després cobrava del procurador reial i corresponien a les despeses efectuades tant per la compra de materials com d'eines i també els salaris dels treballadors i l'abeuratge. En cada un dels casos exposats anteriorment, potser, s'empraren materials diferents i la duració de l'obra també varià. Ara bé, en conjunt es pot dir que els materials comprats foren calç, guix, grava, argila, rajoles, teules, fusta, gerres, cadafos de terra, senalles d'espert, sal, lloses de pedra, pedra de Rafalbeig, pedra de Catalunya i pedra de marès. També s'han de comptar entre les despeses el transport de la pedra des de les pedreres fins a l'obra, el transport de la ferramenta, treure pedres del fons de la mar, llibant d'espert, lloguer de dues escales grans i altres coses. Pel que respecta als jornals dels treballadors s'esmentaven el mestre, els manobres i un fadrí.

Cap el 1464 era cada vegada més evident la necessitat d'adobar la porta de Santa Catalina a la murada de la qual cosa la documentació se'n fa ressò de manera reiterada. Els problemes envers la murada en general i les portes en particular continuaven —i continuarien— encara durant bastants anys sense resoldre's definitivament. Així el dia 8 de gener els honrats jurats proposaven al Consell *la reparació del mur de la present Ciutat del qual ha cahuda certa part pres lo portal de Sancta Catarina*⁴⁰ Tres dies més tard s'arribava a un conveni entre els jurats i diferents picapedrers que eren Pere Montserrat, Miquel Jordi, Macià Segual, Mateu Forcimanya, Bernat Truyol i Joan i Cristòfol Vilasclar. La participació d'aquest darrer consistiria en portar 50 graons i 12 dotzenes i mitja de pedra de galga en el marc de les mateixes condicions que afectaven als picapedrers anteriors, actuant de fiador el també picapedrer Joan Vilasclar⁴¹. Es tractava de pedra de galga de Rafalbeig que es pagaria a raó de 19 sous la dotzena. Els graons, també de la mateixa procedència, tendrien *de gruix cascun grahó de pedra de galga e de ampla de pedre redona diminuhint de 8 palms fins en 5 e ha esser pagat a raó de 12 diners lo palm dels dits grahons*. Es pot comprovar l'existència d'una estreta relació entre els Vilasclars amb altres mestres picapedrers del moment com els Cifre, els Forcimanya, etc. Per exemple, Cristòfol Vilasclar actuava de testimoni en el contracte abans esmentat de la porta de Santa Catalina per Pere Montserrat i per Miquel Jordi. Per la seva banda Guillem Vilasclar fou testimoni a favor de Bartomeu Cifre, picapedrer, quan aquest contractà les obres de reparació d'un forat a la Portella el 1468⁴².

⁴⁰ A.R.M., A.G.C. 9, f. 27v.

⁴¹ A.R.M., E.U. 12, f. 100r.

⁴² A.R.M., E.U. 13, f. 124r.

Guillem Vilasclar era el sogre de Bartomeu Cifre. Eulàlia, filla del mestre Vilasclar, quan enviudà de Bartomeu Cifre, es tornà casar amb un altre picapedrer, Pere Casals.

Joan Vilasclar

Probablement era germà dels anteriors. Coneixem el contracte matrimonial datat el 27 de març de 1457 entre Joan Vilasclar, picapedrer, i Joaneta filla de Jaume Castanyet, paraire i la dona Margalida qui entregaren la quantitat de 100 lliures a la seva filla com a dot. Entre els testimonis d'aquest contracte hi figuren els picapedrers Guillem i Cristofol Vilasclar⁴³.

També es signà un acord amb Joan Vilasclar el dia 11 de gener de 1464 pel qual contribuïa en part a l'obra del portal de Santa Catalina. Es comprometia amb el també picapedrer Bernat Truyol a aportar 50 graons i 25 dotzenes de pedra de galga amb condicions semblants a la resta de contractants. Després, el 27 de novembre del mateix any, Guillem Llinàs, *obrer de la obra del dit mur*, donà per rebut el material que al final foren 88 graons i 24 dotzenes i 5 peces de pedra de galga. Joan Vilasclar rebia 53 lliures i 8 sous pel preu de la dita pedra⁴⁴.

Pere Vilasclar

També era picapedrer i treballà a la ciutat de l'Alguer. En relació a aquest membre de la nissaga dels Vilasclar sabem que el dia 6 d'octubre de 1479 la vídua Antonina Scaella, col.locava el seu nebot Mateu Vilasclar, fill de Pere Vilasclar absent de l'illa, amb el forner Gabriel Onarcia (?). Mateu tenia 12 anys i s'establí un contracte d'aprenentatge de l'ofici de forner per temps de sis anys⁴⁵.

Macià Vilasclar

Fou un altre dels picapedrers de la família. Era fill de Pere i es coneix el contracte d'aprenentatge que signà per espai de 3 anys amb el picapedrer Bernat Gomis el 16 d'agost de 1490, per aprendre l'ofici i servir-lo, i s'indica que era major de quinze anys⁴⁶. El dia 13 de juny de

⁴³ A.R.M., Prot. G-95, ff. 108r-109v i 194r-194v. També es coneix el contracte matrimonial de Pereta Vilasclar signat el dia 1 de gener de 1505 davant el notari Mateu Moranta. Pereta, donzella, era filla de Joan Vilasclar *quondam*, la qual per voluntat i consentiment del seu cunyat Salvador Terrés i del seu cosí germà el mercader Miquel Llodrà, concertava el seu matrimoni amb Antoni Domènec, paraire. La seva dot era de 100 lliures i posseïa una casa en el carrer de l'adobaria vella que confrontava amb la casa del també picapedrer Joan Sagraera. A.R.M., Prot. M-594, ff. 4-5.

⁴⁴ A.R.M., E.U. 12, f. 100v.

⁴⁵ A.R.M., Prot. M-25 1, f. 72r.

⁴⁶ A.R.M., Prot. M-623, f. 125.

1520 venia a Guillem Carbonell, blanquer, una casa i un hort (que havia comprat a Nicolava, vídua del paraire Jaume Company) situada en el carreró del Fornet in *vico vulgariter dicto de la Torre de l'Amor*. El preu era de 16 lliures, quantitat mínima degut als diversos gravàmens que hi pesaven⁴⁷.

Marc Vilasclar

Les úniques dades sobre ell, conegudes per ara, és que apareix citat en les obres de la Llonja.

Altres membres d'aquesta família romanien afincats a Felanitx tot i que de vegades resulta difícil, per la imprecisió de les dades documentals, destriar si habitaven en aquella vila o a la Ciutat. Ací només hem esmentat els picapedrers⁴⁸.

Antoni Vilasclar

També se l'esmenta en les obres de la Llonja. El 1445 assistia a Sineu com a síndic de Felanitx. Al menys va ser batle d'aquesta vila en els anys 1466, 1473 i 1482. El 14 de desembre de 1458 actuava com a testimoni en el pagament d'un deute⁴⁹.

Bartomeu Vilasclar

Fou un home que ostentà diversos càrrecs públics a Felanitx. El 1427 era prohoms, al menys el 1427 i el 1434 fou mostassaf i el 1444 així com el 1456 era elegit jurat.

El 20 d'abril de 1423 es casava amb una tal Joaneta actuant de testimoni Cristòfol Vilasclar. El curiós és que en aquell mateix dia també es casava Cristòfol Vilasclar amb una tal Antonina d'Alcúdia i un dels testimonis era el propi Bartomeu.

El 31 de gener de 1465 rebia dels jurats la quantitat mínima de 1 lliura i 6 sous per obra realitzada en la volta de Sant Salvador. Sembla que treballà en el Castel Nuovo de Nàpols.

Probablement, a deduir per les dates, hi hagué un altre Bartomeu.

⁴⁷ A.R.M., Prot. R-323, ff. 35r-36r.

⁴⁸ Volem indicar que sobre la família Vilasclar estam preparant un treball de conjunt tant dels que vivien a la Ciutat com dels que residien a Felanitx, fossin o no picapedrers.

⁴⁹ A.R.M., Prot. G-95, ff. 152r, 209r, 208v, 217v.

El dia 8 d'octubre de 1494 col·locava el seu fill Joan de 12 anys amb el sabater de Ciutat Pere Julià per aprendre l'ofici i servir-lo durant 5 anys. Curiosament al cap de tres mesos el tornava col·locar amb el mestre Mateu Mascort sense que hi hagi cap tipus d'explicació al respecte⁵⁰. El 6 d'octubre de 1519 havia donat a la seva filla Margalida, casada amb Joan Ferrer paraire de Pollença, censos que rebia sobre certes propietats i el 19 de maig de l'any següent feia donació de béns al seu fill Francesc Vilasclar, sucrer⁵¹. A aquest el 18 d'abril de 1515 se li pagaven 13 sous i 6 diners per una dotzena i mitja de cantons lliurats per cobrir el porxo de la carnisseria. També deu ser aquest Bartomeu el qui el 7 de febrer de 1494 venia a Martí Banús, fuster, un molí i un tros de terra situat en *Lo Clergue* per 9 lliures.

Els Vilasclar constituïren, sens dubte, una vertadera nissaga sobretot de picapedrers entre els que destacaren alguns dels mestres d'obres més importants del seu temps.

⁵⁰ A.R.M., Prot. M-270, ff. 92v-93 i 128.

⁵¹ A.R.M., Prot. R-325, ff. 37r-37v i 123r-133r.